

NAAR EEN NIEUWE ECONOMIE

LILIAN MARIJNISSEN
OKTOBER 2019

SP.

Tijd voor een nieuwe economie

De neoliberale economische ordening faalt en steeds meer partijen lijken dat in te zien. Na de grote financiële crisis tien jaar geleden zouden de bakens verzet worden, maar hier kwam weinig van terecht. Intussen groeit de maatschappelijke ongelijkheid verder. Na de Verenigde Staten, is Nederland het land met de grootste vermogensongelijkheid van de rijke Westerse (OESO) landen. Tweederde van ons totale vermogen is in handen van de rijkste 10% van Nederland.

De gedachte dat als het goed gaat met de grote bedrijven en de hoge inkomens en dat het dan vanzelf wel goed zou gaan met iedereen (de zogenaamde 'trickle down'), blijkt niet te kloppen. De winsten van de grote bedrijven groeien, de uitkeringen aan aandeelhouders zijn hoog en de salarissen aan de top exploderen, maar de lonen van werknemers stijgen nauwelijks en een groot deel van Nederland ervaart geen verbetering door de economische groei. Het aantal miljonnairs neemt toe, maar er zijn ook 220.000 mensen met een baan die toch niet rond kunnen komen.¹ De roep om hogere lonen klinkt inmiddels niet alleen vanuit de SP, maar ook vanuit economen, de Nederlandsche Bank (DNB) en het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Ook minister-president Rutte deed laatst een oproep aan het bedrijfsleven om de lonen te verhogen. Het feit dat de roep om loonsverhogingen zo breed klinkt, maar tevergeefs blijkt te zijn, geeft de noodzaak van een fundamentele verandering in ons systeem en economie aan.

De balans in onze economie is totaal zoek en moet hersteld worden. Het wordt tijd om afscheid te nemen van de kapitalistische hoofdregel één aandeel, één stem, waarmee superrijken de economie geheel naar hun hand hebben gezet. In plaats daarvan zouden we toe moeten naar democratische besluitvorming binnen bedrijven en meer zeggenschap van werknemers. Dat is rechtvaardiger en verstandiger.

Om dit te bereiken is een fundamentele verandering nodig. Het is niet rechtvaardig dat Nederland meer miljonnairs dan ooit kent, de winsten gigantisch stijgen en salarissen aan de top exploderen, terwijl de lonen van veel Nederlanders nauwelijks vooruit gaan.

Het is tijd om te kiezen voor een nieuwe economie waarin we de ongelijkheid aanpakken en rechtvaardigheid voorop staat. Het is tijd voor een nieuwe economie, waarin iedereen zijn of haar eerlijke deel krijgt.

¹ <https://digitaal.scp.nl/armoedein kaart2019/werkende-en-niet-werkende-armen/>

Anand Giridharadas

Op 17 oktober 2019, de internationale dag voor de bestrijding van armoede, komt Anand Giridharadas naar de Tweede Kamer om op uitnodiging van de SP in gesprek te gaan met Tweede Kamerleden. Hij zal in gesprek gaan over zijn laatste boek 'Waarom de superrijken de wereld niet zullen veranderen'.

Giridharadas riep recent nog op om de Davos bijeenkomst met wereldleiders, topwetenschappers en bestuursvoorzitters te annuleren: "In Davos zou moeten worden afgesproken dat bedrijven en superrijken vanaf nu weer gewoon belasting gaan betalen²."

Een toenemende ongelijkheid tussen arm en rijk, achterblijvende lonen en machtige bedrijven die niet alleen te weinig salaris, maar ook veel te weinig belasting betalen. Er moet wat veranderen. Maar van wie moet die verandering komen? Giridharadas analyseert dat de elite zich wel bezig houdt met onrecht en armoede, maar dan vooral door te doen aan liefdadigheid. Ze geven een deel van hun grote vermogen aan liefdadigheid, maar veranderen daarmee niets aan de fundamentele en onrechtvaardige machtsverhoudingen die tot ongelijkheid leiden in de wereld. We zullen de macht van de superrijken van deze wereld moeten breken en het systeem veranderen om de ongelijkheid écht aan te pakken.

Er is meer inspraak en controle door de bevolking nodig. Dit geldt ook voor machtige multinationals die nu veel macht hebben zonder democratisch gekozen te zijn.

² <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/01/18/davos-is-reunie-van-mensen-die-alle-problemen-hebben-gecreerd-a3650914>

De ongelijkheid neemt toe

Hoe zit het nu precies met ongelijkheid in Nederland?

- Een derde van de Nederlanders bezit maar liefst 90 procent van het vermogen. Twee derde van de mensen moet het met 10 procent doen.³
- De economie groeit, maar het geld komt niet bij de werkenden terecht. De loongroei in Nederland blijft al ruim veertig jaar achter bij de economische groei. Mede hierdoor blijft ook de koopkracht van mensen achter. De Nederlandsche Bank (DNB) deed hier onderzoek naar: Als de lonen sinds 1992 waren meegegroeid met de economie, dan was het huishoudinkomen in 2012 al zestig miljard hoger geweest. Dat is ruim 3.500 euro per Nederlander per jaar.⁴
- De groeiende bedrijfswinsten gaan vooral naar aandeelhouders. De winsten van 75 beursgenoteerde bedrijven in Nederland zijn in vijf jaar verdubbeld tot 66 miljard euro in 2018. Daarvan werd 70 procent uitgekeerd aan aandeelhouders.⁵

De rijkste 10% bezit 2/3 van het vermogen in Nederland

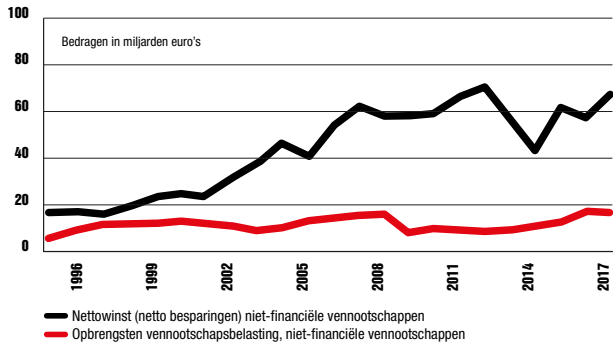

³ <https://www.rtlz.nl/life/personal-finance/artikel/4613996/nederlands-rijkste-10-procent-bezit-64-procent-van-het>

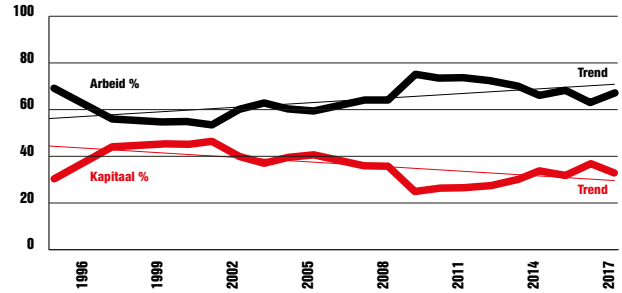
⁴ <https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/dnbulletin-2013/dnb294300.jsp>

⁵ <https://www.volkskrant.nl/economie/winst-gaat-voor-werk-bij-grote-bedrijven-arbeidskracht-krijgt-minder-en-belegger-steeds-meer~b28fe1eb/>

DE WINSTEN STIJGEN VEEL SNELLER DAN DE OPBRENGSTEN VAN DE WINSTBELASTING

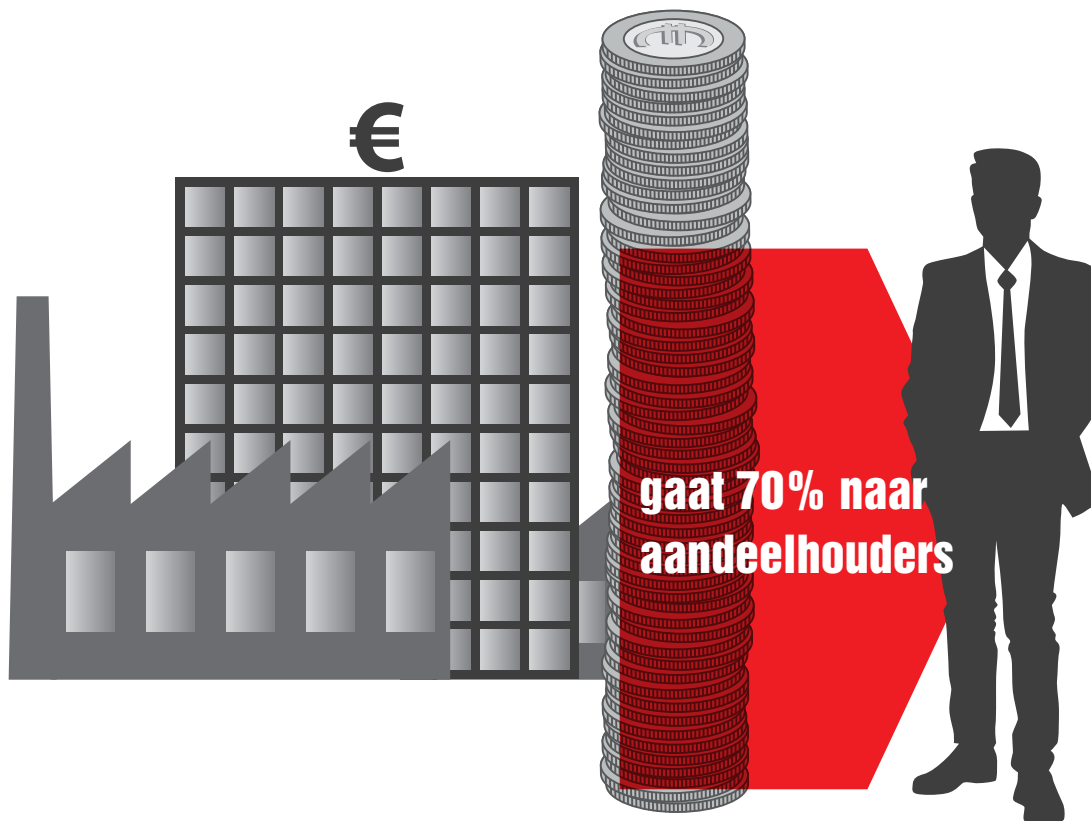

ARBEID BETAALT STEEDS MEER BELASTING, KAPITAAL STEEDS MINDER

- Er is steeds meer belasting op arbeid en steeds minder belasting op kapitaal.⁶
- De uitgaven aan sociale zekerheid zijn bijna gehalveerd.⁷
- Het aantal miljonairs neemt toe, terwijl er een groeiende groep mensen is die wel een baan heeft, maar toch arm is. Ongeveer 600.000 mensen leven in armoede.⁸

Van 66 miljard euro bedrijfswinst

⁶ <https://www.sp.nl/zie/ongelijkheid/#Herverdelen>

⁷ <https://www.sp.nl/zie/ongelijkheid/#Herverdelen>

⁸ CBS, nieuwe definitieve armoedecijfers 2016 en voorlopige cijfers 2017, 12 november, 2018. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/46/meer-huishoudens-met-risico-op-armoede-in-2017>

Vijf voorstellen om de ongelijkheid aan te pakken

Het is tijd voor een nieuwe economie die fundamenteel anders in elkaar zit. Zodat mensen inspraak en zeggenschap in de economie krijgen. Democratische zeggenschap van mensen over de economie moet voorgaan op het belang van rijken die zo veel mogelijk winst willen halen met hun vermogen.

Om te komen tot een nieuwe economie, doen wij vijf voorstellen om ongelijkheid aan te pakken.

• Geef werknemers een eerlijk deel in de winst door winstdeling in te voeren

Tegenover de achterblijvende lonen staan de torenhoge winsten die bedrijven maken. Daarom zijn concrete maatregelen nodig om de winsten eerlijker te delen met werknemers. Het zijn immers de werknemers die zorgen voor de winst van een bedrijf. Bedrijven met meer dan 100 werknemers worden verplicht om speciale gouden prioriteits aandelen uit te geven aan hun medewerkers. Hierdoor delen zij mee in de winst;

• Geef werknemers meer zeggenschap

Werknemers in bedrijven hebben nauwelijks zeggenschap over belangrijke beslissingen die genomen worden. Terwijl die beslissingen wel bepalend zijn voor de toekomst van het bedrijf en dus voor de toekomst van de werknemers zelf. Werknemers hebben alleen via de ondernemingsraad beperkt invloed en kunnen hiermee vaak niet tegen de machtige aandeelhoudersvergadering op. Om die balans te herstellen, is het van belang dat werknemers meer zeggenschap krijgen in het bedrijf waar ze werken. Door gouden prioriteits aandelen uit te geven aan werknemers, krijgen werknemers een stem. Zodat zij mee kunnen beslissen over de koers van hun bedrijf, de benoeming van nieuwe bestuurders of de beloning van de directie. Hierdoor kan een beslissing over bijvoorbeeld de verkoop van een bedrijfsonderdeel nooit plaatsvinden zonder instemming van medewerkers.

• Verhoog de lonen

De overheid stelt bij wet de hoogte van het minimumloon (en de daar aan gekoppelde uitkeringen) vast en kan meer investeren in salarissen in de publieke sector. De lonen blijven al veertig jaar achter. De arbeidsinkomensquote (AIQ, het deel arbeidsinkomen van het nationaal inkomen) daalt. Daarom stellen wij voor het minimumloon flink te verhogen. Dat heeft effect op ruim een half miljoen werkende mensen, die toch nauwelijks rond kunnen komen. Tevens stijgen dan de uitkeringen en de AOW. Als de bodem van het loongebouw omhoog gaat, kan dit een stuwend effect hebben op de rest van de lonen. De mensen die meer te besteden krijgen, geven een groot deel van dat geld direct uit wat weer goed is voor de economie. Als de lonen omhoog gaan, stimuleert dit bedrijven tot innovaties die nu achter blijven. Daarnaast gaat de politiek ook over investeringen in de publieke sector. Of het nu gaat om leraren, politieagenten of zorgverleners, ze kampen allemaal met dezelfde problemen: hoge werkdruk, onder andere door te weinig collega's. Ook daarom is het van groot belang dat de lonen in de publieke sector snel worden verhoogd.

• Voer een miljonairsbelasting in

Het aantal miljonairs in Nederland stijgt. Van 25.000 miljonairs in 1993, naar 179.000 miljonairs vandaag de dag. Een miljonairshuishouden had in 2017 een doorsnee vermogen van 1,5 miljoen euro. Dat was ruim 60 keer zo hoog als het vermogen van niet-miljonairs: 25.000 euro.⁹ De miljonairsbelasting is een belasting voor miljonairs, waarbij zij extra belasting betalen op hun vermogen boven de één miljoen euro. Voor mensen met een vermogen tot een miljoen euro verandert er dus niets. Door het vermogen van de allerrijksten een beetje meer te belasten, wordt de verdeling van vermogen in Nederland eerlijker en neemt de ongelijkheid af.

• Bedrijven gaan hun eerlijke deel aan belasting betalen.

De ongelijkheid in Nederland is onder andere toegenomen dankzij een dalende belastingdruk op kapitaal: bedrijfswinsten en vermogens. Eurostat berekende dat de belastingdruk op kapitaal in Nederland 15,2 procent is (cijfers 2017). Ter vergelijking, de belastingdruk op arbeid is 32,6%.¹⁰

De winstbelasting is in dertig jaar gehalveerd en dit kabinet verlaagt de winstbelasting nog verder. Maar de bedrijfswinsten zijn vier keer hoger dan twintig jaar geleden. Het dividend, uitbetaald aan de aandeelhouders van niet-financiële vennootschappen, ging zelfs vijf keer over de kop. Waren de inkomsten uit de vennootschapsbelasting in hetzelfde tempo gestegen, dan had de samenleving nu 22 miljard meer in kas gehad.¹¹ In plaats daarvan betalen werkenden een steeds groter deel van de overheidsinkomsten en draagt belasting op bedrijfswinsten en vermogen steeds minder bij.

Daarnaast zijn er veel constructies waardoor grote bedrijven niet hun eerlijke deel aan belasting betalen. Ook kunnen ze geheime deals sluiten om minder belasting te betalen. Dat moet stoppen. Bedrijven moeten hun eerlijke deel aan belasting betalen.

⁹ <https://longreads.cbs.nl/welvaartinnederland-2019/ongelijkheid-in-inkomen-en-vermogen/>

¹⁰ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2019.pdf

¹¹ Spanning, november 2018

SP.